

Halicha: An In-Depth Halacha Program for Women
Introduction to Hilchot Kibbud Av V'Eim

Mrs. Emma Katz- Director of NILI

שמות כ"א

כִּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יָאָרְכוּן יָמֶיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר ד' אֱ-לֹהֶיךָ נָתַן לָךְ

Honor your father and your mother in order that your days should lengthen on the land that God gives you.

נדרים ל"א:ו'

גמ' וישראל מי נפיק מכלל בני נח כיוון דאיקדש אברהם איתקרו על שמיה

GEMARA: The Gemara asks: And is a Jew excluded from the category of the descendants of Noah? They are also descendants of Noah. The Gemara answers: Since Abraham was sanctified and designated to possess a unique role in the world, all his descendants are called by his name and are no longer termed the descendants of Noah.

משנה תורה, הלכות מלכים ומלחמות ט"א

(א) עַל שֵׁשֶׁה דְּבָרִים נִצְטָוָה אָדָם הָרִאשׁוֹן. עַל עֲבוּדָה זָרָה. וְעַל בְּרַכַּת הַשֵּׁם. וְעַל שְׁפִיכוֹת דָּמִים. וְעַל גְּלוּי עֲרִיּוֹת. וְעַל הַגָּזֵל. וְעַל הַדִּינִים. אִם עַל פִּי שְׁכָלָן הֵן קִבְּלָה בִּיְדֵינוּ מִמֶּשֶׁה רַבֵּנוּ. וְהִדְעַת נֹטָה לָהֶן. מִכָּלֵל דְּבָרֵי תוֹרָה יֵרָאֶה שֶׁעַל אֱלֹו נִצְטָוָה. הוֹסִיף לִנְח אֲבֵר מִן הַחַי שְׁנֵאָמֵר (בראשית ט, ד) "אֲךָ בָּשָׂר בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ". נִמְצְאוּ שִׁבְעַ מִצְוֹת. וְכֵן הָיָה הַדָּבָר בְּכָל הָעוֹלָם עַד אֲבָרָהִם. בָּא אֲבָרָהִם וְנִצְטָוָה יֵתֵר עַל אֱלֹו בְּמִלָּה. וְהוּא הִתְפַּלֵּל שְׁחִרְיָתוֹ. וַיִּצְחַק הַפְּרִישׁ מֵעֵשֶׂר וְהוֹסִיף תְּפִלָּה אַחֲרֵת לְפָנֹת הַיּוֹם. וַיַּעֲקֹב הוֹסִיף גִּיד הַנֶּשֶׂה וְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית. וּבְמִצְרַיִם נִצְטָוָה עַמְרָם בְּמִצְוֹת יִתְרוֹת. עַד שֶׁבָא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְנִשְׁלְמָה תוֹרָה עַל יְדֹו:

(1) Adam, the first man, was commanded with six commandments: 1) idolatry, 2) "blessing" (euphemistically) the Name (of G-d), 3) murder, 4) illicit sexual relations, 5) thievery and, 6)

establishing a system of justice. Even though all of these have been received as a Tradition from Moses our Teacher and we can understand the rationale for them, nevertheless, from (verses in) the Torah (we learn that) it was these that they were commanded. A seventh commandment forbidding the eating of a limb torn from a live animal was added for Noah, as it says, “*Even flesh, life is in the blood, do not eat of it*” (Genesis 9:4). These commandments were universally applicable - until Abraham. With Abraham, circumcision was also commanded and he prayed Shacharis (the Morning Prayer). Isaac separated out a tithe and added another prayer in the afternoon and, with Jacob, the prohibition against eating the sciatic nerve was added, as was the Maariv (Evening) Prayer. In Egypt, Amram was commanded with other precepts and, with Moses our Teacher, the Torah was completed.

תנא דבי אליהו רבא פרק ט"ז

וכן עד נח בא נח לעולם אמרו לו עבוד את אביך וזנו ומפרנסו ומכלכלו אמרו לו לנח עבוד את אבי אביך קיבל עליו והיה זן את אבי אביו וכל אבותיו שהיו באותה שעה ולא עוד אלא היה יוצא וממחה בדברים כל אותן מאה ועשרים שנה עד שלא בא המבול לפיכך בא הכתוב והגיד עליו לדורות שהוא היה צדיק שנאמר (בראשית ו':ט) כי אותך ראיתי צדיק לפני וגו' (נ"א נח איש צדיק תמים וגו') (בראשית ו':ט)

בראשית ט': כ'-כ"ד

וַיִּחַל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כֶּרֶם: וַיֵּשֶׁת מִן-הַיֵּין וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֶהְלָה: וַיֵּרָא חָם אֲבִי כְנָעַן אֶת עֶרְוַת אָבִיו וַיַּגֵּד לְשְׁנֵי-אֶחָיו בְּחוּץ: וַיִּקְחוּ שֵׁם וַיָּפֶת אֶת-הַשְּׂמֶלֶה וַיִּשְׁמְנוּ עַל-שִׁכְמָם שְׁנֵיהֶם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיִת וַיַּכְסּוּ אֶת עֶרְוַת אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אַחֲרָיִת וְעֶרְוַת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ: וַיִּיקֶץ נֹחַ מִיֵּינוֹ וַיֵּדַע אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה-לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן:

Noah, the tiller of the soil, ***the tiller of the soil*** Or “*a man of the soil.*” was the first to plant a vineyard. He drank of the wine and became drunk, and he uncovered himself within his tent. Ham, the father of Canaan, saw his father’s nakedness and told his two brothers outside. But Shem and Japheth took a cloth, placed it against both their backs and, walking backward, they covered their father’s nakedness; their faces were turned the other way, so that they did not see their father’s nakedness. When Noah woke up from his wine and learned what his youngest son had done to him

רש"י שם

ויקח שם ויפת. אין כתיב ויקחו, אלא ויקח - למד על שם שנתאמץ במצוה יותר מיתר, לכה זכו בניו לטלית של ציצית, ויפת זכה לקבורה לבניו, שנאמר אתן לגוג מקום שם קבר (יחזקאל ל"ט), וחס שבצה את אביו נאמר בזרעו כן ינהג מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות כוש נערים וזקנים ערום ויחף וחסופי שם וגו' (ישעיהו כ')

AND SHEM AND JAPHETH TOOK — (literally, “And Shem took and Japheth”) It is not written here ויקחו “And they took”, but ויקח “And he took”, in order to teach regarding Shem that he devoted himself to this duty with more eagerness than Japheth. Therefore have Shem’s sons received the privilege of wearing the cloak that has fringes, and the sons of Japheth were privileged to receive honorable burial, as it is said, (Ezekiel 39:11) “I will give unto Gog (a descendant of Japheth) a place fit for burial [in Israel]”. But as for Ham who despised his father — of his descendants it is said (Isaiah 20:4) “So shall the king of Assyria lead away the captives of Egypt, and the exiles of Ethiopia (these were peopled by the children of Ham) young and old, naked and barefoot and with buttocks uncovered etc.” (Genesis Rabbah 36:6 and Tanchuma 1:2:15).

דברים רבה א' ט"ו

(טו) [...] אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, לֹא כִבֵּד בְּרִיָּה אֶת אָבוֹתָיו כְּמוֹ אֲנִי אֶת אָבוֹתִי, וּמִצָּאתִי שֶׁכִּבֵּד עָשׂוּ לְאָבִיו יוֹתֵר מִמֶּנִּי. כִּיצַד, אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הֵייתִי מְשַׁמֵּשׂ אֶת אָבִי בְּכָלִים צוּאִים, וְכִשְׁהֵייתִי הוֹלֵךְ לְשׁוּק הֵייתִי מְשַׁלֵּיךְ אוֹתָן הַכָּלִים וְלוֹבֵשׁ כָּלִים נְאִים וְיוֹצֵא בָהֶן, אֲבָל עָשׂוּ לֹא הָיָה עוֹשֶׂה כֵן, אֲלֵא אוֹתָן כָּלִים שֶׁהָיָה לוֹבֵשׁ וּמְשַׁמֵּשׁ בָּהֶן אֶת אָבִיו, הֵן מַעֲלִים. [...]

Rabbi Shimon ben Gamliel said: No son has ever honored his parents as I have done, and yet I find that Esav honored his parents even more than me. How? Rabbi Shimon ben Gamliel said: I usually waited on my father dressed in soiled clothes, but when I went into the street I threw away these clothes and dressed in fresh, beautiful clothing. This was not the case with Esav; the clothes which he wore when he waited on his father were his best and most beautiful.

גמרא קידושין ל"א.

בְּעוֹ מִיָּבִיָּה מֵרַב עוֹלָא עַד הֵיכָן כִּיבוֹד אָב וְאִם אָמַר לָהֶם צֹאוּ וְרֵאוּ מָה עָשָׂה נָכְרִי אֶחָד בְּאַשְׁקֵלּוֹן וְדָמָא בֶּן נְתִינָה שְׁמוֹ פֻּעַם אַחַת בִּקְשׁוּ חֲכָמִים פֶּרֶק מִטָּיָא בְּשָׁשִׁים רִיבּוֹא שְׂכָר וְהָיָה מִפְתָּח מוֹנַח תַּחַת מְרֹאשׁוֹתָיו שֶׁל אָבִיו וְלֹא צִיעֵרוּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל שְׂאֵלוּ אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר עַד הֵיכָן כִּיבוֹד אָב וְאִם אָמַר לָהֶם צֹאוּ וְרֵאוּ מָה עָשָׂה נָכְרִי אֶחָד לְאָבִיו בְּאַשְׁקֵלּוֹן וְדָמָא בֶּן נְתִינָה שְׁמוֹ בִּקְשׁוּ מִמֶּנּוּ חֲכָמִים אֲבָנִים לְאַפּוֹד בְּשָׁשִׁים רִיבּוֹא שְׂכָר וְרַב כְּהֵנָּה מִתְּנִי בְּשִׁמוֹנִים רִיבּוֹא וְהָיָה מִפְתָּח מוֹנַח תַּחַת מְרֹאשׁוֹתָיו שֶׁל אָבִיו וְלֹא צִיעֵרוּ. לְשָׁנָה הָאַחֶרֶת נָתַן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂכָרוֹ שְׁנוּלָדָה לוֹ פֶּרָה אֲדָמָה בְּעֶדְרוֹ נִכְנָסוּ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל אֲצִלוּ אָמַר לָהֶם יוֹדַע אֲנִי בְּכֶם שָׂאֵם אֲנִי מִבְּקֵשׁ מִכֶּם כָּל מָמוֹן שֶׁבְּעוֹלָם אַתֶּם נוֹתְנִין לִי אֲלֵא אֵין אֲנִי מִבְּקֵשׁ מִכֶּם אֲלֵא אוֹתוֹ מָמוֹן שֶׁהִפְסַדְתִּי בְּשִׁבִּיל כְּבוֹד אָבָא. וְאָמַר רַבִּי חֲנִינָא וְמָה מִי שְׂאִינוּ מִצְוָה וְעוֹשֶׂה כָךְ מִצְוָה וְעוֹשֶׂה עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה דָּאֵמַר רַבִּי חֲנִינָא גְדוֹל מִצְוָה וְעוֹשֶׂה מִמִּי שְׂאִינוּ מִצְוָה וְעוֹשֶׂה

The Sages raised a dilemma before Rav Ulla: How far must one go to fulfill the mitzva of honoring one's father and mother? Rav Ulla said to them: Go and see what one gentile did in Ashkelon, and his name was Dama ben Netina. Once the Sages sought to purchase merchandise [*perakmatya*] from him for six hundred thousand gold dinars' profit, but the key for the container in which the merchandise was kept was placed under his father's head, and he was sleeping at the time. And Dama ben Netina would not disturb his father by waking him, although he could have made a substantial profit. Rav Yehuda says that Shmuel says: They asked Rabbi Eliezer: How far must one go to fulfill the mitzva of honoring one's father and mother? Rabbi Eliezer said to them: Go and see what one gentile did for his father in Ashkelon, and the name of the son was Dama ben Netina. Once the Sages wished to purchase precious stones from him for the ephod of the High Priest for six hundred thousand gold dinars' profit, and Rav Kahana taught that it was eight hundred thousand gold dinars' profit. And the key to the chest holding the jewels was placed under his father's head, and he would not disturb him. The next year the Holy One, Blessed be He, gave Dama ben Netina his reward, as a red heifer was born in his herd, and the Jews needed it. When the Sages of Israel came to him he said to them: I know, concerning you, that if I were to ask for all the money in the world you would give it to me. But I ask only that money that I lost due to the honor of Father. And Rabbi Ḥanina says: And if this is related about one who is not commanded by the Torah to honor his father, as Dama was a gentile, and nevertheless when he performs the mitzva he is given this great reward, all the more so is one rewarded who is commanded to fulfill a mitzva and performs it. As Rabbi Ḥanina says: Greater is one who is commanded to do a mitzva and performs it than one who is not commanded to do a mitzva and performs it.

דברים כ"ז: ט"ז

אָרוּר מִקְלָה אָבִיו וְאִמּוֹ וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן: {ו}

Cursed be the one who insults father or mother.—And all the people shall say, Amen.

מלבי"ם שם

וכל העושה מעשה מגונה הוא מחלל שם שמים ושם ישראל) ואף שלא נמצא שנצטוו עליהם ב"נ בפירוש אבל הלא נצטוו על ברכת השם וכבוד או"א הוקש כבודם לכבוד המקום והראיה מחם שנתקלל על שספר גנות אביו בחוץ ואחיו שכסוהו נתברכו.

שולחן ערוך יורה דעה רמ"א: ט'

גר אסור לקלל אביו העובד כוכבים ולהכותו ולא יבזהו שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה

רמב"ם הלכות ממרים ה'י"א

הגֵּר אָסוּר לְקַלֵּל אָבִיו הֶעֱכֹ"ם וְלַהֲכֹתוֹ. וְלֹא יִבְזֶהוּ כְּדִי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ בָּאוּ מִקִּדְשָׁהּ חֲמוּרָה לְקִדְשָׁהּ קִלָּה שֶׁהָרִי זֶה מִבְּזֵה אָבִיו. אֲלֹא נוֹהֵג בּוֹ מִקְצַת כְּבוֹד

A convert is forbidden to curse or to strike his gentile father or to degrade him, so that people will not say: "They came from a more severe level of holiness to a lesser level of holiness, for this person degrades his father."⁶⁶ Instead, he should offer him certain measures of honor.

פרקי אבות א'א'

מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינִי, וּמֹסְרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ, וִיהוֹשֻׁעַ לְזִקְנִים, וְזִקְנִים לְנָבִיאִים, וְנָבִיאִים מִסְּרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה. הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, הָיוּ מִתְּנִינִים בְּדִין, וְהֶעֱמִידוּ תַּלְמִידִים הֶרְבֵּה, וַעֲשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה:

Moses received the Torah at Sinai and transmitted it to Joshua, Joshua to the elders, and the elders to the prophets, and the prophets to the Men of the Great Assembly. They said three things: Be patient in [the administration of] justice, raise many disciples and make a fence round the Torah.

ברטנורא שם

מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינִי. אוֹמֵר אֲנִי, לְפִי שֶׁמִּסְכַּת זוֹ אֵינָה מִיִּסְדָּת עַל פְּרוּשׁ מִצְוָה מִמִּצְוֹת הַתּוֹרָה כְּשֶׁאָר מִסְכָּתוֹת שֶׁבְּמִשְׁנָה, אֲלֹא כֻּלָּהּ מוֹסְרִים וּמִדּוֹת, וְחֻכְמֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם גַּם כֵּן חִבְּרוּ סְפָרִים כְּמוֹ שֶׁבָּדוּ מִלֵּבם בְּדַרְכֵי הַמוֹסָר כִּי־צִד יִתְנַהֵג הָאָדָם עִם חֲבֵירוֹ, לְפִיכָךְ הִתְחִיל הַתַּנָּא בְּמִסְכַּת זוֹ מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינִי, לוֹמַר לֵךְ שֶׁהַמִּדּוֹת וְהַמוֹסְרִים שֶׁבָּדוּ הַמִּסְכָּתָא לֹא בָּדוּ אוֹתָם חֻכְמֵי הַמִּשְׁנָה מִלֵּבם, אֲלֹא אֵף אֵלּוּ נִאֲמְרוּ בְּסִינִי: